

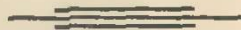
KOSMOS

CZASOPISMO

POLSKIEGO TOW. PRZYRODNIKÓW IMIENIA KOPERNIKA

WYCHODZĄCE POD REDAKCYĄ

Prof. BR. RADZISZEWSKIEGO i Prof. ST. TOŁŁOCZKI.

ROCZNIK XXXIV.

ZA ROK

1909.

LWÓW,

NAKLADEM POLSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYRODNIKÓW IM. KOPERNIKA.

NA SKŁADZIE W KSIĘGARNI GUBRYNOWICZA i SCHMIDTA.

Z I. ZWIĄZKOWEJ DRUKARNI WE LWOWIE.

Lacerta agilis L. var. *Dzieduszyckii* m.

(z jedną ryciną w tekście)

podał

J. A. BAYGER.

W maju r. 1906. złapałem w Hołosku, na łące tuż pod lasem miejskim, przy gościńcu, prowadzącym do Brzuchowic, nadzwyczaj piękny okaz samca jaszczurki zwinki, który ubarwieniem wyróżnia się od wszystkich znanych mi dotąd odmian tego gatunku. W swoim czasie przedstawiłem okaz ten na zebraniu naukowem Tow. Przyrodników, nie będąc wówczas jeszcze pewnym, czy zwinka w takim właśnie ubarwieniu znana już jest skądinąd, czy też jest przedstawicielką odmiany zupełnie nowej. W dostępnej mi literaturze nie znalazłem opisu odmiany identycznej, a nie mogąc bezpośrednio porównać swego okazu z typami ustalonych już odmian, nie chciałem zbyt porywczo powiększać ich liczby i tak już dość znacznej.

W listopadzie r. z. korzystając z nadzwyczajnej uprzejmości znakomitego herpetologa Dra Fr. Wernera, Prof. uniwersytetu w Wiedniu, przedstawiłem mu między innymi ciekawymi okazami gadów i płazów galicyjskich, także i tę jaszczurkę z Hołoska. Dr. Werner zajął się nią bardzo, uznając w niej nową zupełnie odmianę, bardzo ciekawą ze względu na oryginalne ubarwienie grzbietu. Opierając się na tem orzeczeniu, podaję niżej opis pięknej tej jaszczurki, którą złożyłem w zbiorach krajowego Muzeum przyrodniczego im. Dzieduszyckich we Lwowie. Jako odmianie, dotąd nigdzie nie opisaney, a właściwej najbliższej okolicy Lwowa, nadaję jej nazwę: *Lacerta agilis* v. *Dzieduszyckii*, jako wyraz mego hołdu dla śp. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, nieodżałowanego twórcy

wspomnianego Muzeum i nieustrudzonego badacza przyrody ojczystej.

Długość całkowita tego okazu wynosi 205 mm, z czego na głowę i tułów przypada 78 mm, na ogon 127 mm. Ułożenie tarczki, charakterystycznych dla jaszczurki zwinki, mało się różni od formy typowej. Mianowicie widzimy po bokach głowy po dwie tarczki nozdrzowo-policzkowe (*sc. nasofrenalia*), z których górna opiera się na dolnej, a zarazem i na policzkowej (*sc. frenale*), tworząc znamieny dla tego gatunku trójkąt. Tarczka policzkowa jest przytem z górną nozdrzowo-policzkową zrosnięta w jedną całość, co u naszej zwinki zdarza się dość często. Natomiast dolna tarczka nozdrzowo-policzkowa dzieli się na dwie części, z których część górna tworzy małą tarczkę tuż za otworem nosowym. Między tarczkami nadocznymi (*s. supraocularia*), tworzącymi t. zw. krążek nadoczny (*discus palpebralis*), a tarczkami brwiowymi (*scutella supraciliaria*) niema łuseczek ziarnistych, widocznych u jaszczurki zielonej (*L. viridis*). Skronie pokryte dużymi tarczkami, bez wyraźnej t. żwacznej (*s. massetericum*). Brózdka podgardłowa (*sulcus gularis*) wyraźna, kołnierzyk (*collare*) ząbkowany, złożony z 11 łusek. Tarcze brzuszne tworzą 6 szeregów podłużnych, duża tarcza odbytowa (*sc. anale*) otoczona łukowato dwoma szeregami tarczki, jak u j. zielonej. Gruczołów udowych (*pori femorales*) po 12.

Cały wierzch i boki tułowia, tudzież wszystkie cztery odnóża są trawiasto zielone, usiane gęsto drobniutkimi kropkami czarnymi, zajmującymi małą część każdej prawie łuski. Wzdłuż grzbietu ciągnie się pas, złożony z dwu szeregów aksamitno czarnych, podłużnych plamek, z których każda otoczona jest dokoła jasno zieloną, nieprzerwaną obwódką. Po między plamkami przewija się niewyraźna gałęzista linia czarna, tworząca granicę między obwódkami przytykających do siebie plamek. Po obu bokach tułowia występuje wyraźnie jeden tylko szereg oczkowatych plamek czarnych z zielonemi centkami we środku, dalsze zaś szeregi tych oczek gubią się wśród panującej barwy zielonej. Głowa z wierzchu brunatna z ciemnymi plamkami, po bokach zielona, ciemno marmurkowana. Ogon przy nasadzie z wierzchu zielony, z szeregiem

gubiących się plamek z obwódkami, jak na grzbiecie, po bokach zielony z niebieskim nalotem, ku końcowi jest cały brunatny. Spód ciała jasno zielony z licznymi kropkami ciemnymi, które występując po dwie lub więcej na każdej tarczce i to ku tyłowi ciała coraz liczniej, tworzą wyraźne poprzeczne szeregi. Podgardle i cały spód ogona seledynowo zielone, nieplamiste.

Przeglądając opisy ustalonych dotąd odmian jaszczurki zwinki, mogłem swój okaz porównać do pewnego stopnia tylko z szwajcarską odmianą Tschudi'ego: *L. agilis v. melanonota* o czarnym pasie grzbietowym, ujętym po brzegach w jasne linie i o bokach tułowia górą czarnych, dołem przybierających barwę zieloną. U naszej jaszczurki — jak wyżej podano — czarny pas grzbietowy dzieli się na dwa szeregi plamek z właściwymi tej odmianie zielonemi obwódkami, a czarna barwa boków ciała zastąpiona małymi tylko kropkami na panującym tle zielonem.

Na załączonej rycinie *) widzimy ponad opisaną jaszczurką (*v. Dzieduszyckii*) jeszcze dwie inne wybitne odmiany tego gatunku, a mianowicie odmianę oczkowaną (*v. annulata* Wern.) pochodzącą z Hołoska, w środku zaś odmianę białokresą (*v. albolineata* Dürig.), złapaną w lesie krzywczyckim, odznaczającą się trzema jasnymi liniami wzdłuż grzbietu.

ZUSAMMENFASSUNG.

Im voranstehenden Aufsatz wird eine neue Form der gewöhnlichen Eidechse *Lacerta agilis* L. als *var. Dzieduszyckii* m. beschrieben. Dieselbe unterscheidet sich sehr scharf von anderen bekannten Formen dieser Art durch eine besonders charakteristische Zeichnung und Färbung der Rückenzone. Es ist nämlich das Rückenband in zwei Reihen tiefschwarzer, länglicher, hellgrün umsäumter Flecken zerlegt. Das Exemplar, ein ♂, stammt aus der nächsten Umgebung von Lemberg (Hołosko). Auf der beigetzten Tafel sind ausser der beschriebenen Varietät noch die ebenfalls aus der Umgebung der Stadt Lemberg bekannten Formen: *v. annulata* Wern. und *lineata* Dürigen (albo *v. spinalis* Wern.) dargestellt.

*) Rysował z okazów spirytusowych Władysław Szczepanik, uczeń tutejszej szkoły przemysłowej, pod kierunkiem prof. Waleryana Krycińskiego.

